

- Rotariu *et alii* 1999 - Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900*, Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1999.
- Schiau 1993 - Simion Schiau, *Atestarea documentară a localității Cugir și evoluția sa până la jumătatea sec. al XVIII-lea*, în *Cugir-500 (1493-1993)*, Sibiu, 1993, p. 28-35.
- Schiau, Barna 1993 - Simion Schiau, Ștefan Barna, *Aspecte ale evoluției demografice a localității Cugir*, în *Cugir-500 (1493-1993)*, Sibiu, 1993, p. 48-53.
- Schiopu, Irimescu-Sofroni 1968 - Vasile Schiopu, Rodica Irimescu-Sofroni, *Contribuții la cunoașterea școlilor regimentului I românesc de graniță de la Orlat*, în *Sargeția*, V, 1968, p. 495-503.
- Schematismus 1835 - *Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioeceseos Fogarasiensis in Transilvania, pro anno Christo nato M.DCCC.XXX.V*, Blaj, 1835.
- SJAAN - Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale.
- SJHAN - Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale.

Inovație și modernitate în scrisul istoric la Augustin Bunea

„Intrând cu dragoste frățească de român în mijlocul D[omniilor]-Voastre, cred că lucrul cel mai plăcut ce Vi-l pot face este să Vă vorbesc ceva despre o țărișoară, din care, după o tradiție veche și neîntreruptă, s-a făcut descălecatul Țării Românești, și care, fiind veacuri de-a rândul în legături strânse cu Muntenia, a avut o înrăurință foarte mare asupra întăririi și dezvoltării neamului românesc din Ardeal. Această țărișoară este Țara Oltului sau a Făgărașului” (p. 21-22).

Într-un astfel de captivant și dens vocabular istoric se adresa, în scris, canonicul și profesorul din Blaj Augustin Bunea (1857-1909), în anul 1909, membrilor Academiei Române, odată cu alegerea sa în rândul nemuritorilor, propunându-le să le vorbească despre *Stăpânii Țării Oltului*.

„Discursul de intrare în Academia Română”, pe care n-a mai reușit să-l susțină, din cauza neașteptate-i morți, va fi tipărit inițial, structurat în opt secvențe, beneficiind de *Prefața* lui Ioan Bianu, la București, în 1910, de-a lungul a 61 de pagini. Însă, acel text a ajuns, din nou, în atenția istoricilor și cercetătorilor, grație unei ediții îngrijite de lect. univ. dr. Marcela Ciornea de la Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, beneficiind și de un dens studiu introductiv redactat de acad. Ioan-Aurel Pop³¹, actuala ediție demonstrând acuratețea mai vechilor constatări ale istoricului Pompiliu Teodor care, pornind de la opera scrisă a lui Augustin Bunea, Ioan Lupaș și Silviu Dragomir, stabilea existența unei noi etape în evoluția organică a fenomenului: *Noua generație de istorici români ardeleni*. Într-o perioadă în care se

---

³¹ Bunea 2010a.

observă, în societatea transilvăneană, „[...] universalizarea istoriei și a istoriografiei românești”, discursul istoric al lui Augustin Bunea³², inclusiv cel diseminat în *Stăpânii Țării Oltului*, rămâne emblematic pentru generația de intelectuali, care a anticipat, prin cuvântul scris și verbul rostit, „Unirea de la Alba Iulia” (1918).

Actuala ediție din *Stăpânii Țării Oltului*, care respectă normele academice de editare actuale ale textelor istorice – a se vedea, în acest sens, *Notă asupra ediției*, alcătuită de Marcela Ciorte (p. 17-18)! -, își dovedește oportunitatea istoriografică, într-o perioadă în care interesul științific față de opera scrisă a lui Augustin Bunea este constant³³, printr-un concis și la obiect studiu introductiv, *Lectori salutem* (p. 5-15). Redactat de acad. Ioan-Aurel Pop, studiul în cauză analizează și interpretează forma de redactare, conținutul, textul și subtextul unui captivant discurs academic, cu suficiente elemente inovatoare și moderne în istoriografia românilor ardeleni la cumpăna secolelor XIX-XX, care

„[...] pune în lumină destinul special al Țării Făgărașului, situată în centrul pământului locuit de români, cu un rol atât de important în nașterea *celeii dintâi libertăți românești* – cum numea Nicolae Iorga principatul sud-carpatic -, acela care avea să-și asume și prin nume misiunea latentă de constituire a unității politice a poporului român” (p. 13).

De altfel, istoricul Ioan-Aurel Pop insistă, justificat, asupra a cinci mari etape din evoluția istorică medievală a Țării Oltului, pentru a înțelege mai bine perspectiva istoriografică propusă de Augustin Bunea prin această construcție istorică, dovedind și interesul față de istoria locurilor de baștină: 1) perioada timpurie, dominată, ca de fapt toată Transilvania, de pecenegi și cumani, în care s-au evidențiat mai mulți voievozi români (circa 900-1190); 2) perioada cuceririi și dominației ungare (circa 1200-1360), când în țară s-au așezat sași, la care se adaugă imixtiunea călugărilor cistercieni, a cavalerilor teutoni, a nobililor unguri ș.a.; 3) perioada când Făgărașul a făcut parte din Țara Românească (circa 1360-1460); 4) perioada în care era inclusă în structura voievodatului Transilvaniei, cu interese speciale pentru Țara Românească (circa 1460-1541); 5) perioada Principatului autonom al Transilvaniei (1541-1700), când dezvoltarea Făgărașului a evoluat sub mai mulți stăpâni, inclusiv români.

Totodată, la o astfel de etapizare a dezvoltării istorice a Țării Făgărașului trebuie să raportăm câteva din direcțiile de cercetare schițate de Augustin Bunea în discursul său, și propuse - în cunoștință de cauză - spre valorificare de actuala ediție: descălecatul dinspre Țara Făgărașului, idee

³² Teodor 1970, p. 319-320; Teodor 2002, p. 167-168.

³³ Vezi, spre exemplu, Niță 2010.

istorică fundamentală reluată și valorificată în deceniile viitoare de Gheorghe I. Brătianu, Ioan Lupaș, Zenovie Pâclișanu, Ioan Moga, David Prodan, Ștefan Pascu, Thomas Nögler, Șerban Papacostea, Antal Lukács, Nicolae Busuioc von Hasselbach ș.a. Nu poate fi ignorată plaja istoriografică, propusă de profesorul blăjean prin acest discurs, dacă avem în vedere cele 224 note „in calceo”, cu care și-a înzestrat inițial textul discursului. După cum era și firesc, actuala valorificare atrage atenția și asupra unor limite ale discursului lui Augustin Bunea, atunci când se discută etnia nobilului Ugrinus; fapte atribuite lui Tihomir, tatăl lui Basarab etc.

Valențele culturale și istoriografice ale discursului de recepție la Academia Română, pregătit de Augustin Bunea, indică o densă și vastă plajă a investigației științifice, dacă avem în vedere fundamentul documentar al textului *Stăpânii Țării Oltului*, care trece în revistă autori și lucrări din marile curente al istoriografiei românești și europene. Elocventă ar fi, după opinia noastră, chiar o simplă enumerare a mai multor autori, de la antici și cronicarii bizantini, la umaniști și iluminiști până la romantici și pozitivisti ori eclecticici, la care apelează pe parcursul lucrării Augustin Bunea. Între aceștia amintim, selectiv și într-o ordine alfabetică: Wolfgangus Bethlen, Ioan Bogdan, Antonius Bonfini, Nicetas Choniates, Johannes Cinnamus, Timotei Cipariu, Laonikos Chalkondules, Ana Comnena, Constantin Porfirogenetul, Nicolae Densușianu, Joseph Karl Eder, Johann Christian Engel, Ferenc Forgách, Fraknói Vilmos, Bogdan P. Hașdeu, Hunfalvy Pál, Euduxiu Hurmuzaki, Joannes de Tárnave (Küküllö), Nicolae Iorga, Nicolaus Istvánffy, Konstantin Jireček, Karácsonyi János, Josephus Kemeny, Kövári László, Kubinyi Ágoston, Constantin Litzica, Majláth Béla, Marczali Henrik, Franz X. von Miklosich, Georg Müller, Nicolaus Olahus, Dimitrie Onciul, Ortvy Tivadar, Otto Frisingensis, Palmer Kálmán, Panler Gyula, Pesty Frigyes, Pór Antal, Ioan Pușcariu, Radu Rosetti, Schönherr Gyula, Dimitrie Sturza, Szádeczky-Kardoss Lajos, Szilágyi Sándor, Gheorghe Șincai, Friedrich Teutsch, Ioan Turcu, Johannes Thurocz, Wertner Mór, Carl Werner, A. D. Xenopol, Franz Zimmermann³⁴ ș.a.

Reflexie a unei conștiințe lucide în scrisul istoric al românilor ardeleni la cumpăna veacurilor XIX-XX, cum a fost canonicul și profesorul Augustin Bunea, lucrarea editată - în condiții academice - *Stăpânii Țării Oltului*, lecturată mai sus, ne propune, în prelungirea unor considerații istoriografice din deceniul 8 ale secolului trecut, un istoric modern, care a fost deopotrivă canonic, secretar metropolitan, membru în Capitlul bobian, profesor la Academia Teologică din Blaj, dar și un temeinic cercetător al trecutului românilor ardeleni, care nu și-a ignorat originile – să nu uităm, că

---

³⁴ Bunea 2010a, *passim*.

s-a născut la Vad, în Țara Făgărașului! Mai mult decât atât, Augustin Bunea a câștigat, după cum afirmă Frederick Kellog³⁵, un loc de sine stătător în așa-zisa *vârstă de aur (1859-1918)* a istoriografiei române. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, ediția de acum sugerează, într-o formulă culturală și academică de netăgăduit, continuarea valorificării unei opere complexe și întinse³⁶, încă insuficient cunoscută de specialiști, care a influențat prin autoritate și prestigiu, inovație și modernitate discursul istoric la românii ardeleni la cumpăna veacurilor XIX-XX.

Iacob MÂRZA*

Abrevieri bibliografice

- Album* 2009 - *Album în amintirea Canonicei Augustin Bunea*, editat de clericii din Seminarul Bunevestiri, ediția a II-a, îngrijită de Paula Romanescu și Ioan Sălcudean, Târgu-Lăpuș, 2009.
- Bunea 2009 - Augustin Bunea, *Discursuri*, ediție îngrijită de Marcela Ciortea și Ion Buzăși, prefață de Ion Buzăși, Târgu-Lăpuș, 2009.
- Bunea 2010a - Augustin Bunea, *Stăpânii Țării Oltului*, discurs de recepție la Academia Română, ediție de Marcela Ciortea, Studiu introductiv de Ioan-Aurel Pop, Cluj-Napoca, 2010.
- Bunea 2010b - Augustin Bunea, *Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria*, ediție îngrijită de Cristian Șoimușan, Târgu-Lăpuș, 2010.
- Niță 2010 - Fănică Niță, *Augustin Bunea, istoric*, teză de doctorat, conducător științific: prof. univ. dr. Iacob Mârza, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Alba Iulia, 2010.
- Niță, Mârza 2008 - Fănică Niță, Iacob Mârza, *Atitudine și spirit critic la istoricul Augustin Bunea: raporturi între ortodoxie și protestantism în Ardealul secolului al XVII-lea*, în Alexandru Buzalic, Ionuț Mihai Popescu (coord.), *230 se ani de la înființarea Eparhiei Române Unite de Oradea Marea – trecut, prezent și viitor*, Oradea, 9-11 mai 2007, Cluj-Napoca, 2008, p. 375-397.
- Niță, Mârza 2009 - Fănică Niță, Iacob Mârza, *Metodă și sursologie istorică la Augustin Bunea. Studiu de caz: „episcopul Ioan Inocențiu-Klein”*, în Ioan Chindriș, Ciprian Ghișa (coord.), *240 de ani de la moartea marelui arhieru și luptător național Ioan Inocențiu Micu-Klein 1768-2008*, Oradea, 2009, p. 50-59.

³⁵ *O istorie* 1996, p. 62, 63, 78, 145.

³⁶ Pentru astfel de tentative, cf. mai nou: Bunea 2009; *Album* 2009; Bunea 2010b. Vezi și Niță, Mârza 2008, p. 375-397; Niță, Mârza 2009, p. 50-59; Niță, Mârza 2010, p. 165-175.

* Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia; e-mail: iacob_marza@yahoo.com.

Recenzii și note de lectură

- Niță, Mârza 2010 - Fănică Niță, Iacob Mârza, *Începuturile activității istoriografice a lui Augustin Bunea: biografia Mitropolitului Ioan Vancea*, în *AIGS*, XIII, 2010, p. 165-175.
- O istorie 1996 - *O istorie a istoriografiei române*, traducere de Laura Cuțitaru, prefață de Al. Zub, Iași, 1996.
- Teodor 1970 - Pompiliu Teodor, *Evoluția gândirii istorice românești*, Cluj, 1970.
- Teodor 2002 - Pompiliu Teodor, *Introducere în istoria istoriografiei din România*, Cluj-Napoca, 2002.

Lista abrevierilor

Acta	- Acta (Siculica). Muzeul Național Secuiesc. Sfântu-Gheorghe.
ActaArch	- Acta Archaeologica. Copenhagen.
ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
ActaMP	- Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művész-történeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
AIIA	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj. Cluj-Napoca (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” Cluj-Napoca).
AIGS	- Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”. Târgu Mureș.
AJPA	- American Journal of Physical Anthropology. The Official Journal of the American Association of Physical Anthropologist. Baltimore.
Aluta	- Aluta (Studii și comunicări - Tanulmányok és Közlemények). Sfântu Gheorghe.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. Iași.
AnB	- Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Banatului. Timișoara.
AnEtn	- Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei. Cluj-Napoca.
Angustia	- Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
ARA	- Annual Review of Anthropology. Palo Alto.
Antiquity	- Antiquity. A Quartely Review of World Archaeology. York.
AOG	- Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen. Wien.
APA	- Acta Praehistorica et Archaeologica. Berlin.
Apulum	- Apulum. Acta Musei Apulensis. Buletinul Muzeului Regional Alba Iulia/Anuarul Muzeului Național al Unirii. Alba Iulia.
Archaeologia Bulgarica	- Archaeologia Bulgarica. Sofia.
Archaeometry	- Archaeometry. Research Laboratory for Archaeology & the History of Art. Oxford.
ArhSom	- Arhiva Someșană. Arhiva Someșană. Revistă istorico-culturală. Năsăud, 1924-1940.
ArhMed	- Arheologia Medievală. Reșița-Cluj-Napoca.
ATS	- Acta Terrae Septemcastrensis. Sibiu.
AUA	- Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918”. Alba Iulia.
AUO	- Analele Universității din Oradea. Istorie, Arheologie. Oradea.
BAHC	- Bibliotheca Archaeologica et Historica Corvinensis. Hunedoara.
Banatica	- Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.

BA	- Biblioteca de arheologie. Muzeul Național de Istorie a României. București.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
Barlangkutatas	- Barlangkutatas. Hoehlenforschung. Budapest (1913-1943).
BB	- Bibliotheca Brukenthal. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia. Alba Iulia.
BHAUT	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Universitatis Timisiensis. Timișoara.
BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara.
BMA	- Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii. Alba Iulia.
BMMN	- Buletinul Muzeului Militar Național. București.
BMN	- Bibliotheca Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
BMP	- Bibliotheca Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
Bonner Jahrbücher	- Bonner Jahrbücher. Rheinischen Landesmuseums in Bonn und des Rheinischen Amtes für Bodendenkmalpflege im Landschaftsverband Rheinland und des Vereins von Altertumsfreunden im Rheinlande. Köln/Bonn.
BOR	- Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. București.
Boreas	- Boreas. Münstersche Beiträge zur Archäologie. Münster.
BR	- Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapest.
BS	- Bibliotheca Septemcastrensis. Sibiu.
BSNR	- Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BSPF	- Bulletin de la Société Préhistorique Française. Paris.
BȘȘC	- Buletinul Societății Științifice din Cluj. Cluj.
BUA	- Bibliotheca Universitatis Apulensis. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia. Alba Iulia.
CA	- Cercetări arheologice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
CAn	- Current Anthropology. Chicago.
CAI	- Caiete de Antropologie Istorică. Revistă Semestrială publicată de Seminarul de Antropologie Istorică. Universitatea „Babeș-Bolyai”. Cluj-Napoca.
Carpica	- Carpica. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”. Bacău.
CB	- Caiete Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. București.
CCRPM	- Cercetări de conservare și restaurare a patrimoniului muzeal. București.
CI	- Cercetări Istorice. Muzeul de Istorie a Moldovei. Iași.
Cibinium	- Cibinium. Analele Muzeului Etnografic „ASTRA”. Complexul Muzeal „ASTRA”. Sibiu.

CNA	- Cronica Numismatică și Arheologică. Foaie de informații a Societății Numismatice Române. București (1920-1945).
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Hunedoara.
Crisia	- Crisia. Culegere de materiale și studii. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
Cultura creștină	- Cultura creștină. Publicație apărută sub egida Mitropoliei Române Unite cu Roma Greco-Catolică și a Facultății de Teologie Greco-Catolică din Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Departamentul Blaj. Blaj.
Cumidava	- Cumidava. Muzeul Județean Brașov. Brașov.
Dacia	- Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) – XII (1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. București.
Delfo	- Il coltello di Delfo. Rivista di cultura materiale e archeologia industriale. Roma.
Der Anschnitt	- Der Anschnitt. Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau. Bochum.
DFS	- Deutsche Forschung im Südosten. Sibiu.
Dolgozatok	- Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
DP	- Documenta Praehistorica. Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v sloveniji. Ljubljana.
Drobeta	- Drobeta. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta Turnu-Severin.
EA	- Environmental Archaeology. The Journal of Human Palaeoecology. Association for Environmental Archaeology.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj-Napoca.
FoliaArch	- Folia Archaeologica. Magyar Történelmi Múzeum. Budapest.
FSI	- Forensic Science International.
FVL	- Forschungen zur Volks- und Landeskunde. Sibiu.
GCA	- The Geochimica et Cosmochimica Acta. Washington University.
Germania	- Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission. Frankfurt am Main.
HTRTÉ	- A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyvei. Deva (1880-1913).
IJO	- International Journal of Osteoarchaeology. United States.
Interacademica	- Interacademica. Les travaux de la VI-ème et VII-ème session annuelle Cernăuți (1999) et Mangalia/Neptun (2000) (editori: Victor Cojocaru, A. G. Korvin-Piotrovskij, Adrian Poruciu). București, 2001.
Istros	- Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
JAA	- Journal of Anthropological Archaeology.
JAR	- Journal of Archaeological Research. New York.
JAS	- Journal of Archaeological Science, Academic Press. United States.
JFA	- Journal of Field Archaeology. Boston University.

JQS	- Journal of Quaternary Science.
JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz. Mainz.
JSKV	- Jahrbuch des siebenbürgischen Karpathen-Vereins. Hermannstadt (Sibiu) (1881-1922).
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradiei. Sibiu (1956-1991). A continuat <i>Revista Teologică</i> , (1907-1947) și este urmată de aceeași revistă.
Marmatia	- Marmatia. Muzeul Județean Maramureș. Baia Mare.
Marisia	- Marisia. Studii și Materiale. Târgu Mureș.
Materiale	- Materiale și cercetări arheologice. București.
Materijali	- Poeci ranih zemljoradnickih kultura u Vojvodini i Srpskom Podunavlju, Materijali X, Srpsko arheološko društvo. Gradski muzej, Subotica. Beograd.
MB	- Mitropolia Banatului. Timișoara.
MemAntiq	- Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț. Piatra Neamț.
MI	- Magazin istoric. Revistă de cultură istorică. București.
MN	- Muzeul Național. Muzeul Național de Istorie a României. București.
Nemus	- Nemus. Alba Iulia.
Nexus	- Nexus. The Canadian Student Journal of Anthropology. Department of Anthropology McMaster University Hamilton, Ontario, Canada.
OJA	- Oxford Journal of Archaeology, Blackwell Publishing Inc., United Kingdom.
OmIA	- Omagiu Profesorului Ioan Andrițoiu cu prilejul împlinirii a 65 de ani. Studii și cercetări arheologice (ed. Cristian I. Popa, Gabriel T. Rustoiu). Alba Iulia, 2005.
OmPCI	- Omagiu lui P. Constantinescu-Iași cu prilejul împlinirii a 70 de ani (ed. Emil Condurachi, Georges Cogniot, Pavel Reiman, Stanciu Stoian). București, 1965.
OpuscArchaeol	- Opuscula Archaeologica Radovi Arheološkog zavoda. Zagreb.
PA	- Patrimonium Apulense. Alba Iulia.
Partium	- Analele Universității Creștine Partium. Oradea.
PAS	- Prähistorische Archäologie in Südosteuropa. Berlin.
PAT	- Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj-Napoca.
Perspective	- Perspective. Revista Misiunii Române Unite din Germania. München.
PB	- Patrimonium Banaticum. Timișoara.
PBF	- Prähistorische Bronzefunde. München.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Constanța.
Potaissa	- Potaissa. Studii și comunicări. Turda.

Programm Mühlbach	- Programm des evaghelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Mühlbach (Sebeș).
PZ	- Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft fuer Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
QSR	- Quaternary Science Reviews. The International Multidisciplinary Research and Review Journal.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). București.
RM	- Revista muzeelor. București.
RMM	- Revista muzeelor și monumentelor istorice. București.
RMM-MIA	- Revista muzeelor și monumentelor. Monumente Istoricе și de Artă. București.
RVM	- Rad Vojvodanskih muzeja. Novi Sad.
Saalburg Jahrbuch	- Saalburg Jahrbuch. Bericht des Saalburg-Museums. Berlin.
Sargetia	- Sargetia. Buletinul Muzeului Județului Hunedoara (Acta Musei Devensis). Deva.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCIM	- Studii și cercetări de istorie medie. București.
Singidunum	- Singidunum. Muzej grada Beograda. Beograd.
SJ	- Saalburg-Jahrbuch. Publikationen des Saalburgmuseums. Saalburg.
SOA	- Südostdeutsches Archiv. München.
SlovArch	- Slovenská Archeológia. Nitra.
SMMIM	- Studii și materiale de muzeografie și istorie militară. Muzeul Militar Central. București, 1968.
SP	- Studii de Preistorie. București.
StComCaransebeș	- Studii și comunicări. Muzeul Județean de Etnografie și Istorie Locală. Caransebeș.
StComSibiu	- Studii și comunicări. Arheologie-istorie. Muzeul Brukenthal. Sibiu.
StComSM	- Studii și comunicări. Muzeul Județean Satu Mare. Satu Mare.
Suceava	- Suceava. Anuarul Muzeului Județean. Suceava.
SUCH	- Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica. Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu. Sibiu.
SV	- Siebenbürgische Vierteljahrschrift. Hermannstadt (Sibiu).
Symposium Badener	- Symposium über die Entstehung und Chronologie der Badener Kultur. Bratislava, 1973.
SympThrac	- Symposia Thracologica. Institutul Român de Tracologie. București.
Terra Sebus	- Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica”. Sebeș.
The Bead Journal	- The Bead Journal (din anul 1978 <i>Ornament</i>). The Bead Museum, Glendale. Arizona.
Thraco-Dacica	- Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie. București.
Tibiscus	- Tibiscus. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara (1971-1979).

TISER	- Travaux de l'Institut de Spéléologie « Emile Racovitza ». București.
Transilvania	- Transilvania. Foaia Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Brașov.
UPA	- Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
VAH	- Varia Archaeologica Hungarica. Budapest.
VAMZ	- Vjesnik Arheološkog Muzeja u Zagrebu. Zagreb.
VHA	- Vegetation History and Archaeobotany. The Journal of Quaternary Plant Ecology, Palaeoclimate and Ancient Agriculture - Official Organ of the International Work Group for Palaeoethnobotany.
Vigilia	- Vigilia. Budapest.
VTT	- Veszprémi Történelmi Társaság Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság kiadványa. Veszprém.
ZfSL	- Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde. Gundelsheim.
Ziridava	- Ziridava. Muzeul Județean. Arad.